

Natalia STANCU

BRAȘOV

Catalanul Sergi Belbel – în premieră absolută la Brașov.

După ploaie – sau umorul și speranța ca paliative ale crizei umane

După desantul dramaturgiei britanice și irlandeze și după cel al dramaturgiei din Germania sau din țările nordice – vom putea cunoaște mai bine și noii autori de teatru din Spania. O țară care, acum câteva decenii, ni i-a revelat pe Alfonso Sastre și pe Antonio Gala, dar mai ales pe Federico García Lorca, pe Antonio Buero Vallejo. Începutul a fost făcut printr-o inițiativă editorială a revistei „Teatrul Azi”, care publică șase piese noi (gest ce a fost precedat de o altă inițiativă, a Naționalului din Timișoara, care, împreună cu Editura Omonia a publicat *Scrisori de dragoste către Stalin* de Juan Mayorga).

Și iată acum, în direct, printr-o premieră absolută în România, o fericită întâlnire cu cel mai important dramaturg catalan. O datorăm Teatrului „Sică Alexandrescu” din Brașov, condus de regizorul Claudiu Goga, instituție care și-a deschis stagiunea 2005–2006 cu o piesă de Sergi Belbel.

Un dramaturg care s-a remarcat și ca traducător, care face și regie, ba chiar animă și activitatea unor trupe. Un scriitor care, până la cei 42 de ani ai săi a scris, cu începere din 1987, vreo opt piese. Teatrul din Brașov ne propune cea mai cunoscută scriere a autorului barcelonez *După ploaie* (*Despues la lluvia* – 1993) care a fost jucată cu succes în Franța, Europa Centrală și de Nord și în America Latină.

Critica spaniolă îl recomandă pe Belbel ca pe un scriitor remarcabil, prin „sensibilitate și vitalitate”, „prin umor mușcător și fantezie”, comparându-l cu Pedro Almodovar (un ingenios mai netemperat). Și într-adevăr, ceea ce cucerește în scrisul lui Belbel, este, pe lângă acuitatea observației și bogăția narativă insinuată în dramatic, pe lângă talentul convertirii stereotipurilor și măștilor sociale – un adevăr uman dureros; capacitatea de a glumi (decent), când mai blând, când cu mai mult acid ironic, când de-a dreptul corosiv pe seama unor stări pe care tot el le dezvăluie ca profund dramatice. O formă din multele posibile a lui „râsu’-plânsu”.

Voi insista și pe alte calități care îl detașează pe Belbel atât de epigonii teatrului absurd, cât și de cei al teatrului feliei de viață comportamentiste. Belbel știe să decupeze și să dezvolte studii „inedite” – plauzibile, dar mai ales semnificative, dându-le anvergura și greutatea situației-limită. Așa cum mai știe să tensioneze conflicte aparent banale, creând opoziții și solidarizări subtile și neașteptate, să contureze personaje interesante în care tipologii consacrate se încarcă de o viață interioară neașteptată din care nu lipsesc trăirile de profunzime, evadările în vis, coșmar, imaginar și fantastic.

Profesor de dramaturgie – Belbel *nu produce texte, ci piese*. Și mă bucur că în acest sens își desfășoară și activitatea de „creative-writing”. Și mai pregnant

Foto: Adrian Timar

decât demersul de arhitecturare a dialogului (structurat, până la un punct, secvențial) este, la el, efortul de orientare a trăirilor și de închegare a lor într-o viziune mai cuprinzătoare și mai coerentă asupra condiției umane. O viziune în care realismul ține loc poeziei, profunzimea psihologică și acuitatea dramei – unei mistici a speranței. O viziune în care observația de actualitate cristalizează cu simboluri străvechi în tipare mitice, ale vinei și mântuirii. Dramatismul acestei viziuni, nu exclude raza de lumină – fie și numai ca licăr al speranței și ca perpetuare a omenescului (ceea ce îmi impune o apropiere de Horia Lovinescu și al său *Jocul vieții și al morții în deșertul de cenușă*). Evocarea haosului în care trăim și a posibilei Apocalipse e făcută cu nostalgia regăsirii ordinii și armoniei Cosmosului și a recâștigării sensului uman și a șansei „trestiei gânditoare” de a supraviețui. Un mesaj întărit, în *După ploaie*, de sugestia puterii regeneratoare a apei care, venind după Secetă, nu a adus Potopul, ca și de scena finală, în care femeia (pentru care maternitatea părea imposibilă) și bărbatul (peste care se abătuse infernul violenței și al atrocității) sunt înseninați de așteptarea unui copil.

Belbel (traducător al lui Beckett și Koltès) știe să treacă de la felia de viață la imagini cu mai mare putere de generalizare, concludente pentru formele crizei umane dar și pentru aspirația depășirii ei. În *După ploaie* ne aflăm în prezent, în plină contemporaneitate, dar și într-un viitor incert. Așa cum ne aflăm și în universul imaginar al eroilor care actualizează obsesiv, aspirații. Ne aflăm într-o perioadă de Secetă prelungită (ani) care va sfârși nu cu un Potop, ci cu o ploaie, dacă nu salvatoare, oricum dătătoare de speranță.

De altfel, textul are ceva profetic și apocaliptic. „Într-o bună zi o relicvă d-asta o să se zdrobească de o clădire” spune un personaj referindu-se la un

avion care tocmai explodase. Replica pare o premoniție a sorții turnurilor gemene, la 11 septembrie.

Locul acțiunii din *După ploaie* este unul neobișnuit: terasa unui zgârie-nori de 49 de etaje, clădire impunătoare cu birouri moderne. Pentru angajații Firmei – această terasă e mai mult decât un refugiu din cabinetele cu aer condiționat și de sub ochii șefilor. E un loc al *evadării*. Și mai ales unul al *încălcării interdicției*. Aici, timp de o țigară privirea caută cu neliniște în sus, și cu groază în jos. Aici, lângă balustrade, se încearcă (trăiri imaginare care angajează însă total ființa) spaimele căderii în abis; tentația sinuciderii, dar și visul zborului ce învinge gravitația. Spațiul desfășurării piesei este unul exterior, deschis – dar cerul de deasupra, care a prevestit, ani buni, secetă, e mereu acoperit de ratarea avioanelor și a elicopterelor cu zgomot asurzitor, dintre care unele sfârșesc în catastrofă.

Incitant – în *După ploaie* –, afirmarea libertății devine impuls al explorării propriului univers interior. Marea evadare stimulată aici va fi una *spre sine*, spre problemele sufletești cu care se confruntă fiecare; secrete și directori, programator și comisionar, probleme de familie, lipsa de sens a existenței, violența străzii. Și „ploaia” (simbol ce apare și-n titlul unei piese de Richard Nash), va pune capăt izolării, va întrerupe deriva viziunilor mistice și fantasmatică și va aduce comunicare, solidarizări nesperate și chiar „rodiri” imposibile

M-am referit la text, dar și la spectacol. Pe urmele piesei lui Belbel, montarea se încarcă de adevăr de viață, profunzime, dramă, paradox – articulând mesaje directe, dar și unele aluzive sau subliminale.

Original și puternic – spectacolul de la Brașov în regia lui *Dan Vasile* transmite emoționant fenomenologia crizei. La impresia deosebită contribuie și metamorfoza Sălii Studio realizată de scenograful Doru Zanfir. El a știut să creeze atmosferă „virând” totul de la pereți la dispozitiv scenic și costume uniforme în nuanțe de gri rece, chiar metalizat, care artificializează și depersonalizează. Și e interesant cum reușește scenograful – grație jocului actorilor însă – să ne sugestioneze că platforma de câțiva decimetri stă pe un abis.

Cum am mai afirmat și cu un alt prilej – maturitatea profesională, vocația stilului și sensibilitatea modernă a lui Dan Vasile (exersate la Iași – pe Strindberg și la Constanța – pe Cehov) sunt evidente în toate componentele desfășurării teatrale, dar mai ales în configurarea și relaționarea personajelor.

E meritul interpreților îndrumați de regizorul Dan Vasile de a fi configurat ființe parcă încremenite în standarde sociale și profesionale, dar care își dezvăluie – prin autocunoaștere și mărturisire – trezia instinctelor vitale și o bogată viață interioară. Este meritul lor de a fi realizat, dincolo de măști, portrete în continuă metamorfoză – imagini mișcate ale unei vieți sufletești contradictorii, ale unei căutări dramatice. E meritul lor de a fi „țesut” o lume terorizată de supraveghere și suspiciuni, subminată de dispreț, înobilată de mister și aspirație. Și e de observat modul în care reușesc cu toții, cu personalitate, percutant să treacă de la efigii ale conformismului și ale artificialității disprețului și aroganței – la revelarea unor oameni în suferință, cu un mare potențial emoțional. Fiecare joacă o „monadă” ce reușește să se deschidă spre lume. Un adevăr cu deosebire evident în evoluția talentatei Bianca Zurovski, actriță de puternic temperament scenic, care dă viață directoarei executive. O eroină care exclama „Grozav!” la spectacolul accidentului aeronautic. O ființă complexată de lipsa sa de sensibilitate; o femeie sigură pe ea, decisă, intransigentă, însetată de realizare, care se resemnează (nu fără orgolii) cu certitudinea înfruntării provocărilor profesionale. Înzestrarea lui Popescu se

Gabriela BUTUC, Mirela BORȘ, Carmen MORUZ, Iulia POPESCU.

Foto: Adrian Timar

face remarcată în „Secretara castanie” cea mai dotată, cu cea mai surprinzătoare viață imaginativă dintre eroine. Cu deosebire convingător este jocul său între echivoc și enigmă.

Reține atenția și Gabriela Butuc – interpreta originală a blondei limbute, limitate și patetice, care își va lega destinul tot de profesie.

Carmen Moruz, la rândul său, devine în spectacolul brașovean o convingătoare „secretară roșcată”, – cea care aude voci și este interesată de varii teorii despre energiile ființei și mesaje din eter. Așa cum Mirela Borș conferă prezență și distincție „Brunetei” obsedate de „înălțime”, cu prelungi atitudini rezervate întrerupte de neașteptate accese de franchețe și agresivitate.

Merituoși sunt și interpreții masculini. Gabriel Costea conferă dramatism, puternică interiorizare „Șefului”, ale cărui gesturi paradoxale exprimă criza provocată de destrămarea familiei. Pe un traseu diferit, Demis Muraru relevă, dincolo de aparență superficială a Curierului, dincolo de ținuta lui „grunge” și de „reflexele” generației sale – vitalitatea și omenia. Notabil este Marius Cisar, monogamul asaltat de femeile pe care le respinge, căruia pământul îi fuge de sub picioare atunci când soția îi cade pradă violenței și absurdului.

Recomandând deopotrivă un autor și un teatru de ținută – montarea de la Brașov merită văzută, căci are un generos ecou de durată și în conștiința spectatorilor.

Teatrul „Sică Alexandrescu” din Brașov – După ploaie de Sergi Belbel. Traducerea: Delia Prodan. Regia: Dan Vasile. Scenografia: Doru Zanfir. Distribuția: Marius Cisar (*Programatorul*), Gabriel Costea (*Șeful administrativ*), Gabriela Butuc (*Secretara blondă*), Mirela Borș (*Secretara brunetă*), Carmen Moruz (*Secretara roșcată*), Iulia Popescu (*Secretara castanie*), Demis Muraru (*Curierul local*), Bianca Zurovski (*Directoarea executivă*), Relu Șirițeanu (*Liftierul*).